

ÇIPLAK RESİMLERİN MİTOLOJİK ÖYKÜLERİ**

Ayşe Çakır İLHAN*

GİRİŞ

Hangi türden olursa olsun, bir sanat yapıtının anlaşılabilmesi, ancak onun oluştuğu ve parçası haline geldiği kültür ortamı içinde; yani döneminin felsefesi, toplumsal yapısı, psikolojisi, dinsel ortamı, politik ve ekonomik durumu vb. olguları ile birlikte ele alınıp incelenmesi ile olanaklıdır. Büyük sanatçılar bilerek ya da bilmeyerek geleceğe de damgasını vuran belli bir dünya görüşünü yapıtlarına taşırlar.

Sanat yapıtını salt bir biçim olarak ele almak çoğu kez onu açıklamaya yetmez. Kuşkusuz her sanat yapıtının bir biçimi (formu) vardır. Ama aynı zamanda bu yapıtın bir de konusu, taşıdığı bir anlamı, içeriği vardır.

“Çıplaklık” ve “Mitoloji” resim sanatını hep ilgilendirmiştir. Özellikle mitolojik öyküler çok eski dönemlerden bu yana değişik sanatçılar tarafından tekrar tekrar yorumlanmıştır. Resim sanatında “Nü” olarak adlandırılan çıplak; insan bedeninin bütününün veya bir bölümünün özgün bir anlam içinde soyunuk olarak gösterilmesidir. Sanat tarihinde ilk çıplak betimlemelere tarih öncesi dönemlerde rastlanmaktadır. Bu çıplaklar genellikle “Ana Tanrıça’yı veya Tabiat Ana’yı betimlerler, daha çok bolluk ve bereketi simgelerler”. O dönemlerde çoğalma Tanrısal bir güç olarak açıklandığından çocuk doğuran kadın kutsal kabul edilmiş ve çıplak olarak gösterilmiştir

* Dr. A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Öğretim Görevlisi.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi II.Ulusal Eğitim Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur. 18-20 Eylül 1996.

(Meydan Larousse 217-218). Ayrıca çok uzun süre Yunan mitolojisini ya da tarihsel kişileri gösteren bir resim, diğer resim türünden daha değerli sayılmıştır. Çok yakın zamana dek-bazı çevrelerde bugün bile-klasiklerin incelenmesine büyük önem verilmektedir. Bunun en önemli nedeni klasiklerin, değerleri ne olursa olsun yönetici sınıfın üst tabakalarına bir ölçütler dizgesi sunmalarıdır. Yönetici sınıfın üst tabakaları kusursuz davranışlarını bunlara bakarak ölçebiliyorlardı. Klasik şiir, mantık ve felsefeyle birlikte iyi davranışlar dizgesi oluşturabiliyorlardı. Bunlar yaşamın yüce anlamını kahramanlık eylemleriyle, gücün onurlu bir biçimde kullanılmasıyla, tutkuyla, gözüpek ölüme gitmekle, soylu bir biçimde zevk peşinde koşmakla nasıl yaşanması gerektiğini ya da hiç değilse yaşamın nasıl görülmesi gerektiğini örnekliyorlardı. Bu mitolojik resimlerin amacı, sanat tüketicisini yeni yaşantılara götürmek değil, aksine zaten yaşadıkları durumları onlara yeniden göstermekti. Tüketici bu türden resimleri izlerken kendisini yeniden keşfetmek istiyordu. Böylece gördüğü kusursuz görüntüler kendisini değerlendirmede onlara yardımcı ve destek oluyordu. (Berger, Tarihsiz 102-103).

Bilindiği gibi mitoloji, bir halkın ya da uygarlığın ortaya koyduğu mitoslar ya da efsaneler toplamıdır. Mitos ise; tanrıların, yarı tanrıların, kahramanların yaşantıları ile ilgili gerçek dışı öykülerdir. Her bir mitos insanlıkla ilişkili bir durumu ortaya koyduğu için simgesel bir özellik taşır ve her bir mitos; insan gerçeği ile, evrenle, insanın evrendeki yeri ile, insanlık durumlarıyla ilgili simgesel anlatımlarla yüklüdür. Sanatta dışsallaşan duygu-düşünce bileşimlerini simgelere başvurmadan anlatmak neredeyse olanaksızdır. Bu nedenle simgesel anlatım en eski zamanlardan beri sanatta kullanılmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle sanatçılar insan(lık) la ilgili ilk örnekleri içeren mitolojiden hep yararlanmışlardır. (Timuçin, 1994, 179-180)

Bu inceleme resim sanatının doğuşundan günümüze dek vazgeçilmeden sürdürülegelen çıplak ve mitoloji ilişkisini kimi örneklerle açıklamayı amaçlamaktadır. İncelemede özellikle çıplak resimlerin mitolojik öyküleri verilmekte resmi yapan sanatçının

özgeçmişine ve resmin biçimsel yapısına kısaca değinilmektedir.

1. CORREGGIO: (1489-1534)

Asıl adı Antonio Allegri olan sanatçı İtalya’da yaşamıştır. Kendisinden sonraki kuşaklarca çağının en ilerici ve atılgıncı ressamı olarak tanımlanan sanatçı, resim alanında açık-koyu değerlerle yeni etkiler elde etmiş ve daha sonraki sanatçılara örnek olmuştur.

Resim1: Antiope'nin Rüyası: (190x124 cm)

Correggio yaşamının son on yılı içerisinde mitolojik seriler yapmıştır. Bu serinin büyük bir olasılıkla ilki olan “Antiope’nin Rüyası” sanatçının yaratma gücünü ve modelin yumuşak işleniş tarzını göstermektedir. Correggio bu yabansı aşk hikayesini duygusal bir anlatımla dile getirmiştir.

Resmin mitolojik öyküsüne göre; Antiope, Zeus tarafından sevilen güzel bir kızdır. Bir gün Antiope yüksek ağaçların gölgesinde bir örtüye sarınarak uyurken, Baş Tanrı Zeus keçi ayaklı bir Satyrs şeklinde güzel kızın koynuna girer ve onunla birlikte olur. Bu birliktelikten hamile kalan Antiope’ye babası çok kızar. Çünkü kimden hamile kaldığını bilmemektedir. Baba kızına sık sık hakaret eder ve sürekli günah işlediğini söyler. Bu baskılara dayanamayan Antiope babasını terk eder. Başka bir ülkeye gider. O ülkenin kralı Antiope’ye

aşık olur ve onunla evlenir. Bu haber etrafa yayılır, babası üzüntüsünden kendisini öldürür Ancak ölmeden önce kendi kardeşinden Antiope'nin kocasını öldürmesini ister. Amca, Antiope'nin kocasını öldürür Antiope'yi de tutsak ederek zincire vurur. Yolda ilahi esir iki güzel çocuk dünyaya getirir. Amca onları terk etmek zorunda kalır. Çocuklar çobanlar tarafından bulunur, beslenir ve büyütülür. Bu iki kardeş (Zethos ve Amphion) kral olup Thebai şehrini kurarlar. Bu şehrin kurulması kardeşler için hiç zor olmaz. Çünkü kutsal Antiope lirini çaldıkça kayalar kendiliğinden dağlardan kopup duvarların üzerine yığılır. Bu arada sürekli işkence gören Antiope'nin nazik bileklerini çürüten kelepçeler bir gün kendiliğinden açılırlar. Bu mucize sonucu tutsaklıktan kurtulan Antiope'yi çocukları bulur, çocuklar annelerinin başından geçenleri öğrenirler ve acımasız amcaları Dirke'yi yakalarlar. Onu vahşi bir boğanın boynuzlarına bağlayıp parçalattıktan sonra, vücudunu bir kaynağa atarlar. Bu yer daha sonra "Dirke Kaynağı" olarak anılır.

Resimde Antiope ormanlık bir yerde yeşil bir örtünün üzerinde çıplak olarak uyumaktadır. Tablonun isminden de anlaşılacağı üzere rüyasında Zeus'u görür. Zeus, Antiope'nin sağ yanında keçi bacaklı yakışıklı sevgi dolu bir genç olarak betimlenmiştir. Arkadaki ormanlık alan özellikle Leonardo'nun resimlerini anımsatmasına karşın, vücutların abartılı duruşları Barok olarak nitelendirilebilir. Correggio bu tablosunda Zeus'u Antiope'nin üzerindeki örtüyü kaldırmış ve onun vücudunu seyreder şekilde göstermiştir. Böylece tabloyu seyrederken diğer kişiler Zeus'la birlikte Antiope'ye bakmaktalar. Çıplak olarak gösterilen Antiope seyirlik bir konumda sunulmakta, güzelliği vurgulanmaktadır.

2. LUCAS CRANACH (1472-1553)

Dürer kuşağının üçüncü Alman ressamı olan Lucas Cranach'ın gençlik yılları Güney Almanya ve Avusturya'da geçmiştir. Sanatçı daha çok doğayı ve romantik görünümleri resmetmiştir. Cranach ileri

yaşlarında Saksonya sarayında moda ressamı olarak çalışmış ve çalışmaları bu çevrede büyük etki yaratmıştır.

Resim 2: Venüs ve Bal Peteği ile Aşk (169x67 cm)

Mitoloji’de önemli bir yere sahip olan Venüs (Aphrodite) aşk ve güzellik tanrıçasıdır. Venüs önceleri ışık tanrıçası olarak da kabul edilirdi. Işık, yeryüzündeki ve gökyüzündeki bütün ihtişamın ve güzelliğin nedeni olduğu için ışık tanrıçası olan Venüs güzellik tanrıçası olarak da anılır. Aşk, güzel olan herşeye esin kaynağı olduğu için güzeller güzeli Venüs de aynı zamanda aşk tanrıçası olarak benimsenir.

Mitolojik öyküye göre tatlı gülüşlü Venüs Finike kıyılarında dalgaların köpüğünden doğmuştur. Oradan bir sedef içerisinde Kıbrıs adasına gider ve ölmezler arasında yerini alır. Ancak Venüs’ün kraliçelik tahtına çıkması pek de kolay olmaz. Bazı tanrılar özellikle de tanrıçalar onun güzelliğini kıskanırlar.

Cranach’ın 1531 yılında yaptığı bilinen “Venüs ve Bal Peteği ile Aşk” adlı tablosu, konusunu Teokrit’in dizelerinden almaktadır. Teokrit tahminen M.Ö.310-300 yıllarında Sırakuza’da doğmuş bir Yunan şairidir. “İdyllles” ve “İpigrammen” adlı önemli iki eseri vardır. Dizelerinde aşkın doyulmazlığından ve eşsiz zevklerinden söz etmektedir. Tablodaki bal peteği de bunu simgelemektedir. Venüs’ün bütün güzelliği gözler önüne serilmektedir. Venüs çıplak olarak

gösterilmiştir. Elini bir ağaca dayamıştır ve dimdik ayaktaadır. Venüs'e oranla minimini biçimde sunulan Aşk, onun hemen yanında durmuş, kaygılı gözlerle ona bakmaktadır. Kanatlarının da açık durumda olmasından dolayı, yere, Venüs'ün ayakları dibine henüz indiği düşünülebilir. Aşk'ın ten renginin canlı ve sağlıklı olmasına karşın, Venüs'ün teni donuk ve mat bir renkte gösterilmiştir.

Tablo'nun arkasında Teokrit'in dizelerinden bir dördlük bulunmaktadır. Ressam bu dördlükteki anlatımı betimlemek istemiştir. Dördlükte, dünya nimetleri arasında aşkın her türlü ayrıcalığı hak etmiş olduğu anlatılmakta, aşkı bir bal peteği ile özdeşleştirdikten sonra arı sokması da aşkın beraberinde getirdiği acı olarak kabul edilmekte, baldan sağlanan tadın, arı sokması sonucu duyulan acı ile daha da arttığı ve aşkın daha da doyulmaz hale geldiği vurgulanmaktadır.

3. PIETER PAUL RUBENS (1577-1640)

Almanya'da doğmuştur. Dünya çapında ünlü bir ressam olan Rubens Barok Sanatın en önemli temsilcilerinden biridir. O dönemlerin ünlü sanatçıları inceleyerek kendisini geliştiren Rubens, 1609 yılında kendisinden 35 yaş küçük sarışın sevimli bir kızla evlenir. Bu küçük kadın sanatçıya esin kaynağı olur. Resimlerinde bazen sevince, bazen acıya bürünmüş sedef tenli, dağınık kadınlar ve mitolojik tanrıçalar hep küçük karısının çizgilerini taşır. Sanatçı önceleri dinsel, daha sonra mitolojik ve yaşamının son yıllarında doğa konularında yapıtlar verir. Tablolarında ışıklı ve loş bölümlerin renklendirilmesini araştıran sanatçı, vücutlarda kuvvet gösterisini sağlayan erkek adalelerini abartır. Kadın vücutlarında derinin inceliğini, adeta nefes alan tenin durumunu ve etin bütün canlılığını tuvale yansıtır. Hareketli fırça vuruşları yalnız optik görüntünün duygulu bir anlatışı ile sınırlı değildir. Sanatçı ışıklı yerleri mat, gölgeli yerleri ise saydam, soğuk yerlerle boyayarak yeni biçimler yaratır. Rubens, soğuk, renkli, gölgeli bölümleri kıvılcık ve kahverenginin tonları ile değerlendirir, böylece maddenin devamını, gölgeli olan kısımda da sürdürür. Görüldüğü gibi Rubens, yapıtlarına duygularını

yansıtmakla kalmaz, izlenimlerini yansıtmak için tekniğini de birlikte geliştirir.

**Resim 3: Leukkippos (Lökipos) Kızlarının Kaçırılışı
(222x213 cm)**

1617 yılında yapılan resim Münih Alte Resim Müzesindedir.

Zeus'tan Helena ve Kostor adlı iki çocuk sahibi olan Leda; Sparta kralı Tyndareos'un karısıdır. Tyndareos'ın üç erkek kardeşi vardır.

Bu kardeşlerden ikisinin adları Aphareus ve Leukkippos'tur. Leukkippos'un iki kızı, Ahpereus'un da iki oğlu vardır. Bu gençler aralarında nişanlanırlar. Nişan törenine de iki Dioskur'u¹ çağırırlar. Bu iki Dioskur Leuskippos'un iki güzel kızını kaçıır.

Rubens bu yapıtında kaçırma sahnesini betimlemektedir. Ancak kaçırma olayı tabloda bir şiddet gösterisinden çok, destansı bir hava içerisinde verilmiştir. Kızlar şaşkınlık içindedirler ve pek de kaçırma

¹ Kastor ve Polluks Zeus'un oğullarıdır. Kastor iyi bir binici, Polluks ise iyi bir dövüşçüdür. Bu yeteneklerinden dolayı bu gençlere "Zeus'un delikanlıları" anlamına gelen Dioskur'lar denmektedir.

olayına direnmemektedirler. Dioskur’lardan biri yerde biri atının üzerindedir. Yerde olan Dioskur iki kızı da tutmaktadır ve kızlardan birini atın üzerindeki Dioskur’a vermek üzeredir. Resim dört çift figürden oluşmaktadır. Leukkippos’un iki kızı, iki Dioskur, iki aşk meleği ve iki at. Daire biçiminde gösterilen kompozisyon, heykeller topluluğu gibidir. Her bir figür ayrı bir yönde, abartılı bir ifade ile tam Barok tarzda işlenmiştir. Olay bir tepenin üzerinde gerçekleşmekte, böylece öykü daha da dramatik hale sokulmaktadır.

4.VELAZQUEZ (1599-1660)

Velazquez sanat yaşamının ilk yeniliklerini gençlik yıllarında gerçekleştirmiş, gerçek yaşamdaki konulara eğilmiştir. Oysa o dönemlerde İspanya’da daha çok dini konularda resim yapılırdı. Velazquez mitolojik konulu resimler de yapmıştır. Ancak mitolojik öyküleri o dönemin gerçek yaşamı ile kaynaştırmıştır. Örneğin Onun resminde yer alan bir çıplak o dönemde yaşayan bir kadındır.

Velazquez resimlerinde önceleri ışık-gölgeye önem verirken, sonradan daha çok biçimlerde sadeleştirme üzerinde durmuştur. Böylece ışık gölgeyi yüzeyleri modle eden bir aracı olmaktan çıkarmıştır.

Resim 4: Aynalı Venüs (123x175 cm)

Resim, “Frankfurt Ulusal Galeri”sinde bulunmaktadır. Venüs daha önceden anlatıldığı gibi aşk ve güzellik tanrıçasıdır. 1660 yılından önce yapıldığı düşünülen bu tabloda bir melek tarafından tutulan bir aynada Venüs hayranlıkla kendini seyretmektedir. Biz seyirci olarak Venüs’ün yüzünü aynadan görürüz. Burada vurgulanan bir seyretme edimi vardır. Böylece o da kendisini seyreden bizlere katılır.

Ayna, resimlerde çoğu zaman kadınların kendilerine hayranlıklarını anlatan bir simge olarak kullanılmıştır. Ayna kadının kendisini herşeyden önce ve herşeyden çok seyirlik bir şey olarak gördüğünü anlatmak için resme konmuştur. (Berger:52)

Yapıttaki renkler fırça darbelerinin izlerini taşımaktadır. Buradaki çıplak idealize edilmiş bir insan bedenini betimlemiyor. Sanatçı eski Yunan’dan bu yana idealize edilmiş Venüs’ü kendince yeniden resimliyor. Bu Venüs herhangi bir güzel kadındır. Aynalı Venüs’te kadın vücudu bir bütünlük içinde ele alınmıştır. Yapıt ana motifin egemenliği altındadır. Vücutta simetri daha az hissedilmektedir. Figür mekanla bütünleşmiştir. Bir barok tarzı olan bu yaklaşım Velazquez’ın bu resminde özellikle vurgulanmaktadır.

5. NİCOLAS POUSSİN (1594-1665)

Resim konularını daha çok kutsal kitaptan alan, simetriye, tablodaki grupların dengelenmesine, kompozisyona son derece önem veren klasik bir ressamdır. Gençlik yıllarında maniyerizmin etkisinde kalan sanatçı, daha sonra şekillerini sadeleştirir, çizgilerini de yalınlaştırır, Antikite’nin aydınlık peyzajlarını benimseyen sanatçı, açık havada doğanın güzel, tatlı etkilerini inceler, ancak doğayı klasik bir tarzda betimler.

Rönesans, insanı evrenin merkezi olarak görüyordu. XVII.yüzyılda Batı sanatçısı ise insanı doğanın bir parçası olarak değerlendirir. Bu dönemin resimlerinde insan ve doğa bir bütün oluşturur. Öylesine bir bütün ki doğa fonda bir dekor değil, resimdeki figürlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Poussin’de bunun en güzel

örneklerini görürüz. Poussin'in çıplakları da kendi döneminin Fransız ressamlarında olduğu gibi doğal bir görünüm içindedir. Çünkü bu dönemde soylular kırlara çıkmaya, doğaya açılmaya başlarlar. Poussin doğayı nasıl betimlemek istiyorsa ona öyle bakar. Alışılmış konulara yönelmez. Sanatçının natürmortları ve doğa resimleri günlük olayları belgelemekten uzaktır.

Resim.5: Satyr'lerin Eline Geçen Venüs
(77x100 cm)

Resim Zürih'te Kunsthaus'tadır. Silen'ler adı verilen Satyre'ler Yunanlıların ikinci dereceden kır tanrılarıdır. Sivri uzun kulaklı, boynuzlu, yassı burunlu, keçi ayaklı, kısa kuyruklu ve gövdesi baştan aşağı kıllarla örtülü acayip yaratıklardır. Bunlar Dionysos'un² yanında gezip dolaşan tembel, başıboş, eğlenmekten, dansetmekten, zevk peşinde koşmaktan başka birşey düşünmezler. Genelde cinsel

² Dionysos (Bacchus=Bakkhus) ilkbaharda ağaçları ve bitkileri çiçeklendiren besi suyunun tanrısıdır. Ancak daha sonradan üzümden çıkarılan güzel renkli şarabın yaratıcısı olmuş ve şarap Tanrısı olarak kabul edilmiştir.

dürtüleriyle hareket ederler. Satyr'ler daha çok görsel sanatlarda canlandırılmıştır. Efsanelerde pek önemli rol oynamazlar.

Resim'de Venüs kırlık bir yerde kendinden geçmiş bir şekilde uyumaktadır. Çevresinde olup bitenden habersizdir. Burada Venüs güzel bir kadın olarak aşktan çok cinselliği vurgulamaktadır. Çünkü olayı ağacın arkasından seyreden ve Venüs'ün üzerindeki örtüyü açıp cinsel organına bakan iki Satyr'in de yüz ifadesi cinsel arzularını açığa vurmaktadır. Venüs'ün hemen yanında kırmızı bir örtünün üzerindeki melek şaşkın bir haldedir. Resimde arka fon olarak verilen ormanlık alanda yine bir erkek, bir kadınla eğlenmektedir. Böylece ana tema daha da vurgulanmaktadır.

6. FRANCOİS BAUCHER (1703-1770)

Fransız ressamı ve gravürcüsüdür. Resimlerinde çıplaklık ön plandadır. İnsanlar, bahçeler, havuzlar, fıskiyeler, doğa görünümünün yanı sıra din ve mitolojik konular üzerinde de çalışmıştır. Genelde süslemeci bir tarzda resim yapan Baucher, rokoko sanatından etkilenmiştir. Ancak süsleme ile resim sanatı arasındaki ayrımı görebilmiştir. Baucher çok sayıda çıplak resimler yapmıştır. Bu çıplaklar belki de Batı resim sanatının en çıplak resimleridir. Sanatçı sıradan bir insan bedeninin çıplaklığını resmetmez, istek dolu, sevişmeye çağrıda bulunan çıplağı resmeder. O, kadın bedeninin anatomik yapısından çok, istek uyandıran yanlarını ön plana çıkarır. Ancak sanatçının çıplakları cinselliği çağrıştırmaz.

Baucher'in resimlerinde bütünlük önemlidir. Ünlü sanat tarihçisi Wöllflin, Baucher için şöyle der: "Baucher'in bir çıplağının üzerine uzandığı divanın çarşaflarını resimden kaldıramazsınız. Bir çok sanatçının resminden bir ayrıntı alınıp çerçevelendiğinde, bazen resmin bütününden daha çok etki yapabilir. Ancak Baucher'de de (genelde Rokoko'da da) ayrıntılar pek bir şey ifade etmezler."

Resim 6: Leda ve Kuğu Kuşu. (60x74 cm.)

1741’de yapılan resim, Stockholm’de Ulusal Müze’dedir. Efsaneye göre Olympos’un Ulu Tanrısı Zeus gönül verdiği güzel bir kızı elde etmek için yakışıklı bir kuğu olup yere inmiştir. Zeus’un gönül verdiği güzel kız Aetolia kralının kızı Leda’dır. Zeus yere indiğinde Leda’yı ölü bir kraliçe gibi uyur bulur. İlahi kuğu büyük kanatlarını birbirine çarparak etrafına güzel kokular yayar: Leda birdenbire sıçrayarak uyanır ve yanında parlak renkli bir kuğu kuşu görür. **Beyaz** tüyleri olan bu ilahi kuş uzun boynu ile Leda’nın yüzünü okşar. Kuğu kuşu ona “hiç bir şeyden korkma” der. “Ben aydınlık Tanrısıyım, istiyorum ki sen birbirinin eşi olan iki meşhur çocuğun anası olasın, onlar ay ve güneş gibi birbirini takip ederek yaşasınlar, birinin adı (Kastor) diğerininki (Pollüks) olsun ve onlar ölüm acısını hafifleterek insanlara iyilik etsinler, acı içinde kıvranan ve can vermek üzere olan gemicilerin yardımına koşan Tanrılar olsunlar. Azgın dalgalarla boğuşan gemiciler yardım istedikleri zaman, hızlı kanatları ile gökleri yararak senin iki oğlun, bulutların içinden görünsünler, zincirlerinden boşalmış gibi esen rüzgarın soluğunu kessinler, dalgaların gürültülerini azaltsınlar ve gemileri güvenli bir şekilde limana ulaştırsınlar”. Evrenin sahibi ve

buyrukçusu tanrılar tanrısı Zeus'un bu sözlerinden dokuz ay sonra Leda ormanın içine bir yumurta yumurtlar. Bu yumurtadan bir süre sonra birbirine tıpatıp benzeyen iki erkek çocuk çıkar. Parlak bir yıldız ikisinin de başına nur döker, sonra iki kardeş aynı ata binerler ve ellerinde aynı mızrakları taşıyarak uzaklaşırlar.

Sanatçı bu tablosunda efsaneden farklı olarak Leda'yı bir kız arkadaşı ile birlikte uyanık olarak betimlemiştir. Kuğu kuşu (Zeus) Leda'nın hemen yanında ayaklarının dibindedir. Kuğu'nun duruşu onun çok kuvvetli ve yetkin olduğunu vurgulamaktadır. Leda kuğu kuşunun ani gelişinden ürkmüş gibidir. Bir kolu ile arkadaşına sarılır, diğer kolu havadadır. Sanki kuğunun gelişinden korkmuştur ve kendisini hafifçe kuğudan çekmiştir. Ancak her iki kadın da büyük bir hayranlıkla Kuğu'ya bakmaktadırlar. Resimdeki ortam hayalidir. Çiçekler ve bitkiler bu masalsi havayı pekiştirirler.

Baucher'in bu resminde yer alan üç figür (iki çıplak kadın ve bir kuğu) bir piramit oluşturmakla birlikte yapıta daha çok yuvarlak çizgiler hakimdir.

7. JEAN-AUGUSTE DOMİNİQUE INGRES (1780-1867)

Heykeltraş bir babanın oğlu olan Ingres XIX. yüzyılın ilk yarısının tutucu eğilimli ressamlarından biridir. Şiirsel bir yaratıcılığa sahip olan sanatçı müzikle de ilgilenmiştir. Yapıtlarındaki modellerin duruşları, tenlerinin ipeksi gönüşleri, hareketlerin yumuşaklığı, kontürlerin netliği sanatçının analiz gücünü ortaya çıkarmaktadır. Resimlerinde doğadaki renkleri kullanan sanatçı, özellikle kontürlere önem vermiş, hacimleri ve uzaklıkları geniş renk yüzeyleri ile betimlemeye çalışmıştır. Klasik resmi kendine özgü bir biçimde özümleyip yorumlayan sanatçı, konularının zenginliğini ve değişkenliğini herkese kabul ettirmiştir. Yaşamının son dönemlerinde klasisizmi unutarak cinsel görünümlü Nü'ler gerçekleştirmiştir.

**Resim 7: Angelica'yı (Anjelik) Kurtaran Ruggero
(145x185 cm)**

1819 yılında yapılmıştır. Paris'te Louvre müzesindedir. İngres'in mitoloji konularını işleyen yapıtları arasında bu resim en önemlilerindedir. Sanatçı bu resmi 80 yaşından sonra yapmıştır. Resimde sanatçının yaptığı bütün çıplaklıkların bir sentezi görülmektedir.

Angelica, sıfat olarak melek karakterinde olan anlamına gelmektedir. Hıristiyan mitolojisine göre Angelica, zarif bir kadın kahramandır. Dönemin en ünlü şövalyeleri onu elde etmeye çalışırlar, ancak o hiç birine yüz vermez. Günün birinde korsanlar onu kaçıırırlar ve yiyecek olarak bir canavara sunarlar. Fakat kanatlı at üzerine binen Ruggero tarafından kurtarılır. (Ruggero; kartal başlı, kanatlı, ön ayakları pençeli arka ayakları at ayağı olan bir yaratıktır.) Angelica savaşçı Marphise (kadın) ve gururlu Bradomonte (kadın) ile zıtlık oluşturan şiirselleştirilmiş bir kadın tipidir. Angelica, kaprisli ve

yumuşak, aynı zamanda zayıf ve güçlüdür. En kahraman şövalyelerin ona karşı olan beğenilerini kabul etmez. Günün birinde yaralı genç bir Medor'a (arap-müslüman) aşık olur. Çünkü bu Medor'un başına gelen felaketler kendisinde özveri ve cömertlik duyguları uyandırmıştır.

Resimde Angelica zincire vurulmuş, çaresiz bir şekilde betimlenmiştir. Canavar Angelica'yı parçalamak üzereyken Ruggero onu kurtarmaya gelir. Ruggero'nun zırhının sert ve soğuk anlamını, Angelica'nın heyecan verici saf çıplaklığı bütünleyerek yumuşatmaktadır.

Ingres bu resminde klasik ölçüleri benimsemiş, konuya şiirsellik katmıştır. Resimde yer alan bütün şekiller son derece güçlüdür. Ingres'in sanatı, bu resimde görüldüğü gibi her yönüyle anlamlı, aynı zamanda müzikal bir uyum içindedir.

Çeşitli sanat akımlarının aynı anda ortaya çıkmasına ve gelişmesine tanık olan XIX. yüzyılda, kurulu düzene, varolan değerlere karşı çıkan yeni dengeler yaratmak isteyen sanat, her yerde her zaman tepkiyle karşılaşmıştır. Tepkiler sanat tüketicisinden çok, ya da daha önce, başka sanatçılardan gelmiştir.

Romantizme tepkiler de resim alanında, önce Ingres'ten gelmiştir. Ingres, romantizmi resim sanatı içinde bir tehlike olarak görür. Gerçekte Ingres'in karşı olduğu, algılayamadığı, romantizmin temelinde yatan aşırı özgürlük, başkaldırı, anarşidir. Görkem, büyüklük, güzellik, Ingres'in resimlerinde yüceleştirdiği ve romantizmin yıkıcılığına karşı koymaya çalıştığı kavramlardır. Ingres'in çıplakları klasik güzelliği yansıtır. Romantik resimlerdeki tedirgin edici devinim, biçimler, renkler yoktur. Antikite çağının idealizmine benzer bir idealizmdir onunki. Doğaya ve insana erinç içinde bakar. Onları anlamak, yorumlamak istemez. (Edgü, 1978: sayfa:18-24)

8.ODİLON REDON (1840-1916)

Fransız ressamı ve gravürçüsüdür. Daha çok sembolistlere ve nabilere yakındır. Empresyonistlerin çağdaşı olan bu sanatçı, başlangıçtan beri sadece duygularla sınırlandırılmış bir sanattan

kaçınmaya çalışmıştır. Redon, katıksız durumuyla düşü, en güven verici görünüşlerin arkasından sükün eden gizi ve her zaman gündelik doğmaya hazır olan fantastiği yorumlamıştır. İmgenin gerçeği düşsele dönüştürmesi, bitkinin bir yüz, topun bir göz olması onun sanatında çok doğaldır. Fantastik bir tema, bir mitos değildir, doğallıkla ortaya çıkar. Ancak, Redon'un yapıtlarında gerçek dışı düşsellik yaşamın güven verici temalarıyla birleşir. Yaşamın sonuna doğru Redon'un dünyasına uzun süre egemen olan karamsarlığın yerini güven ve neşe alır. Özellikle pastel çalışmalarında ve çiçek resimlerinde daha önceki resimlerinde kullandığı siyahların yerine canlı ve parlak renkler geçer.

Resim.8: Pandora (1910)

New York'ta Metropolitan Müzesindedir Pandora, Yunan Mitolojisinin ilk kadınıdır. Zeus, usta bir Tanrı olan ve elinden hiç bir şey kurtulmayan oğlu Hephaistos'u çağırır. Ona ilk kadını yaratmasını emreder. Hephaistos babasının emri üzerine balçığı su ile yoğurur ve görenleri şaşırtacak güzellikte bir bakirenin vücudunu model olarak kullanır. Heykel bitince onun kalbine, ruh yerine bir kıvılcım koyar. O zaman heykelin gözleri açılır, kolları, bacakları kıvıldamaya ve

dudakları konuşmaya başlar. Onu süslemek için bütün Tanrılar ve Tanrıçalar yardım eder. Herkes kendinden ona birşeyler armağan eder ve ona Rumca “bütün armağan” anlamına gelen Pandora adı takılır. Gerçekten ela gözlü Athena ona güzel bir kemer ve süslü elbiseler verir. Letafet perileri beyaz göğsüne parlak altın gerdanlık takarlar.

Çekici bir gülümseyişi olan Aphrodite onun başına güzellikler saçar, güzel saçlı “saatler, Horalar” ilkbahar çiçekleriyle onu süslerler. Hermes, Pandora’nın kalbine, ihanet ve aldaticı sözler yerleştirir. Zeus da ona esrarlı bir kutu armağan eder ve ona der ki, “Sakin sana verdiğim kutuyu açma, onun içindeki iyi şeyler uzaklara kaçarlar ve onların yerine fenalıklar gelir, seni rahatsız ederler. Kısacası bu kutuyu iyi sakla, çünkü yalnız senin değil, bütün insanların huzuru ve felaketi bu kutunun açılıp açılmamasına bağlıdır”. Böylece Baş Tanrı ilk kadını yeryüzüne indirir.

Kadın, meraklı bir yaratık olduğundan dünyaya gelir gelmez kutuyu açar. Kutunun içinde hastalık, keder, acı, yalan, şehvet kısacası insanları rahatsız eden ve onların felaketini hazırlayan ne varsa, onların hepsi açılan kutudan kuşlar gibi uçuşurlar. Pandora hatasını anlar, hemen kutuyu kapatır. İşin ilginç yanı, kutuya kapatılmış kötülüklerin arasında, insanları yaşatacak, tesselli edecek “ümit” de vardır. Fakat “ümit” dışarıya çıkamamış, kutuda kalmıştır. İşte böylece Zeus ilk kadını yeryüzüne göndermekle kötülükleri ve acıları da onun kutusu içinde dünyaya yollayarak öç almıştır.

Redon, Pandora adlı yapıtında kadını çıplak olarak göstermiştir. Kadının etrafında mitolojideki gibi ilkbahar çiçekleri vardır. Elinde tuttuğu kutuya büyük bir merakla bakmaktadır. Sanatçının bu çıplağı, güzelliği yansıtmaktadır. Redon çıplak konusundaki düşüncelerini şöyle açıklar “Bir çıplağa bakarken gözlerimiz bizim değildir. Bunlar bir sanatçı tarafından yaratılan hayal dünyasından gelen bakışlardır. Güzelliğin doğduğu ve yayıldığı yerde hiç bir zaman ahlaksızlık yoktur”. Bu resimden de anlaşılacağı gibi Redon, mitolojik konuları çalışırken gerçeğe hiç bir zaman bağlı kalmamıştır. Onun gerçeği kendi bilinçaltından çıkmaktadır. Alışılmamış görüntüler Redon’un resimlerinde her zaman olağanüstü bir önem kazanır, bu nedenle bizi

düşündürür ve allak bullak eder. Fantastik onda iç yaşamının bizzat ifadesi haline gelir. Redon yaşamının sonuna kadar gerçekdışının ve düşselliğin ressamı olmuştur.

9. GİORGİO DE CHİRİCO (1888)

Sanatçının ilk gençlik yılları Atina'da geçmiştir. 1911-1915 yılları arasında Paris'te bulunan sanatçı Kübizm ve Fütürizm'den uzak durmuştur. 1917'de bir kaç ay süre ile Metafiziksel Resim akımının etkisinde de kalan sanatçı, daha çok klasik temaları işler. 1918'den sonra çoğu zaman Floransa ve Roma'da yaşayan sanatçı, yirmili ve otuzlu yılların ortalarında zaman zaman Paris'e gider. Sürrealistler, Chirico'nun ilk resimlerini beğenirler; ancak yirmili yıllarda Rönesans temeline dayalı bir kalsisizm uğruna tutkularını terk eden sanatçı, modern sanattaki klasik karşıtı eğitimi suçlar.

Resim 9: Ruggero ve Anjelik

Resmin mitolojik öyküsü daha önceki kısımda anlatıldığı için burada tekrarlanmamıştır. (Bakınız sayfa:..)

Bu resim sanatçının en önemli yapıtlarından biridir. Klasik ölçütlerde betimlenen Angelica mağaranın içinde bileklerinden zincirlenmiş ve üzgün bir şekilde gösterilmiştir. Hemen yanındaki melek sanki onun kurtulacağını müjdelemektedir. Ruggero ise zırhına bürünmüş, atına binmiş, bulutların arasından Angelica'yı yok etmeye çalışan canavarı öldürmek üzeredir. Sanatçının özel bir şekilde tasarladığı bu eserde kromatik zenginlik, planın katı yapısına eşlik etmektedir.

Sonuç olarak Rönesanstan bu yana sanatçıların mitolojinin konularından etkilendiklerini görüyoruz. Burada şu noktayı belirtmekte yarar vardır. Bir resmin sanat yapıtı olabilmesi için, konusundan çok, o konunun ne şekilde betimlendiği önem taşır. Konu, resmi anlamamızda bize yol gösterebilir. Ancak yapıtın değeri ile bir ilişkisi yoktur. Konu ne olursa olsun, önemli olan, sanatçının var olan konuyu kendine özgü bir biçim ve yorumda verebilmesidir. bu nedenledir ki resim tarihinde yüzlerce Angelica, Antioppe, Venüs tablosu yapılmıştır.

Sanat tarihinin yüzakı olan yapıtların büyük çoğunluğu, tarihsel ve kültürel ortamları içinde anlaşılması gerektiği kadar işledikleri konu bakımından da açıklanmak ve anlaşılacak zorundadırlar. Her yapıtta sanatçı tarafından istenerek, bilerek konulmuş, anlaşılabilir bir anlam bulunmaktadır. Yapıtların değerlendirilmesi ve tadılması için herşeyden önce bu anlaşılabilir anlamın bulunması, çözümlenmesi gerekmektedir. (Cömert. 1989, S:II).

KAYNAKÇA

- BERGER, John.** Görme Biçimleri. Çev: Yurdanur Salman Margeret Quigley. Yankı yayınları İstanbul tarihsiz.
- CAN, Şefik.** Klasik Yunan Mitolojisi. İnkılap Kitabevi. İstanbul: 1984
- CASSOU, Jan.** Sembolizm Sanat Ansiklopedisi. Çevirenler: Özdemir İnce, İlhan Usmanbaş. Remzi Kitabevi. İstanbul:1987.
- CÖMERT, Bedrettin.** Mitoloji ve İkonografi. H.Ü.Yayınları. Ankara:1980.
- CÖMERT, Bedrettin.** Sanat ve Edebiyat Üzerine. Yayına hazırlayan: Özgen Seçkin. Damar Yayınları. Ankara:1991.
- EDGÜ, Ferit.** “Çağlar Boyunca Dünya Resminde Çıplak”. Milliyet Sanat Dergisi. 1978. Sayı:260-268.
- ERHAT, Azra.** Mitoloji Sözlüğü. Remzi Kitabevi. İstanbul 1993.
- LYNTON, Nobert.** Modern Sanatın Öyküsü. Çevirenler: Cevat Çapan, Sadi Öziş. Remzi Kitabevi. İstanbul: 1982
- PANOFSKY, Erwin.** İkonografi ve İkonoloji Renaissance Sanatının İncelenmesine Giriş, Çev: Engin Akyürek. Afa Yayınları. İstanbul:1995.

- PASSERON, Rene.** Sürrealizm Ansiklopedisi. Çev: Sezer Tansuğ. Remzi Kitabevi. İstanbul: 1982.
- TİMUÇİN Afşar.** Felsefe sözlüğü. BDS Yayınları. İstanbul: 1994.
- TURANİ, Adnan.** Dünya Sanat Tarihi. Türkiye İş Bankası Yayınları Ankara: 1971
- WÖLFFLİN, Heinrich.** Sanat Tarihinin Temel Kavramları. Çev:Hayrullah Örs, Remzi Kitabevi. İstanbul:1985.